

Faget med forbehold

Serina Fuglestad Sikveland

Psykologer vegrer seg for å påstå ting. Dermed får faget mindre betydning enn det burde hatt.

DEBATT: PSYKOLOGER I SAMFUNNSDEBATTEN

Psykologifaget har en tradisjon med å ta mange forbehold. Dette læres vordende fagfolk opp i tidlig. Jeg husker godt en av de første forelesningene i forskningsmetode, hvor vi fikk et dundrende innlegg fra en frittalende nordlending om at vi skulle slette ord som «bevis» fra vokabularet vårt. Budskapet var tydelig: Verden er for kompleks til at det er mulig å bevise noe innenfor psykologi. Det går an å si «ting tyder på at», men man kan aldri være helt sikker. Selv om alle svaner du har sett er hvite, kan det hende at i ett hjørne av verden finnes det en svart eller en grønn svane, så aldri tro at du vet at alle svaner er hvite.

Politikere, eller andre samfunnsdebattanter, skjønner ikke når vi mener alvor hvis vi alltid skal innhulle en påstand i «kanskje, vi vet jo ikke helt sikkert»

Kreativt vokabular

Siden den gang har jeg jobbet med å tillegge meg et mer og mer kreativt vokabular for «kanskje». Jeg kan skrive at «det er rimelig å anta at», «det er nærliggende å tro», «det kan tenkes at». Dette går helt av seg selv nå, etter å ha lagt en del tekster bak meg. Problemet er at denne forsiktigheten, alle disse forbeholdene, som gjennomsyrrer mye av faget vårt, fører til at andre ikke tar oss på alvor. Det virker på meg som at mange psykologer og forskere vegrer seg for å påstå ting. Dermed får også faget vårt mindre betydning enn det burde hatt.

Eksempler

La meg trekke frem et par eksempler jeg nylig har kommet over. I marsutgaven av Tidsskriftet skrev Maren Lindheim et velskrevet debattinnlegg om hvordan hun som menneske og psykolog reagerer på behandlingen enslige mindreårige asylsøkere får i Norge. Til tross for de gode argumentene hun hadde, begynte hun likevel innlegget med nærmest å beklage at hun mente og påsto noe som helst. Nei, for hun var ingen ekspert på utviklingspsykologi, så det var kanskje andre med enda mer kunnskap som burde mene noe. Nå var hun likevel blitt så opprørt og engasjert at hun fant frem pennen, selv om hun ikke var helt sikker på om hun, rent faglig, hadde noe å komme med. Jeg ble lettere rystet over å lese dette, og jeg tenkte at «men du er jo psykolog! Klart du har kunnskap om barn og ungdom! Klart dette er en sak du med full rett kan og burde kommentere!»

Et enda mer graverende eksempel har jeg fra en rapport om barnevernsbarn¹. En longitudinell studie var gjort for å undersøke hvordan det går med personer som har vært knyttet til barnevernet, når det gjelder utdanning, arbeid og inntekt. Resultatene var dystre for barnevernsbarna. Kun 34 prosent fullførte videregående skole, og de var langt mer utsatt for arbeidsledighet, lav inntekt og behov for sosialhjelp. Det var påfallende hvor forsiktige forskerne var når de konkluderte i rapporten. De skriver at rapporten «gir oss grunn for å anta at i en del tilfeller får barn og unge hjelpen for sent og i en del tilfeller gis det nok utilstrekkelig hjelp» (side 84).

Forkludres

Resultatene fra studien er så tydelige at det burde være helt legitimt å si at «mange barn får hjelp for sent og mange får utilstrekkelig hjelp. Samfunnet svikter en av de svakeste gruppene». I stedet forkludres konklusjonen med forbehold, slik at noe av alvoret forsvinner.

Min bekymring er at andre aktører i samfunnsdebatten, for eksempel politikere, ikke forstår at når vi sier at vi «har grunn for å anta», så mener vi egentlig «dette er høyst alvorlig og krever oppmerksomhet straks». Politikere, eller andre samfunnsdebattanter, skjønner ikke når vi mener alvor hvis vi alltid skal innhulle en påstand i «kanskje, vi vet jo ikke helt sikkert». Jeg tror dette kan være en av årsakene til at psykologifaget fremdeles jobber med å riste av seg et mangeårig image-problem om at vi «bare sitter og synser og prater om følelser». Folk flest oversetter forbehold til synsing, men vi må snart innse at psykologifaget har mer å komme med enn som så. Og det er mye vi kan si at vi vet.

En annen versjon av dette innlegget er også publisert i maiutgaven av studenttidsskriftet Speilvendt.

serina.speilvendt@gmail.com

¹ Clausen S-E. og Kristofersen L.B. (2008) Barneverns klienter i Norge 1990–2005. En longitudinell studie. NOVA -Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. Rapport 3/2008